

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 24.11.2018
Kabul Tarihi / Date Accepted : 10.09.2019
Yayın Tarihi / Date Published : 11.10.2019

[doi https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-487223](https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-487223)

ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN İMAJİ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME VE UYGULAMA ÇALIŞMASI*

Özcan DOĞAN¹, Coşkun BAYRAK²,

ÖZ

Bu araştırma, öğretmenlik mesleğinin imajını ortaya çıkarmaya yönelik ölçek geliştirme ve uygulama süreçlerini kapsayan bir karma yöntem çalışmasıdır. Araştırma kapsamında öğretmenlik mesleğinin imajını ölçecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek ve bu ölçek ile öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlik mesleğinin imajını ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. “Öğretmenlik mesleği imaj ölçeği” olarak adlandırılan ölçek beş boyuttan ve 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçek toplam varyansın %54,9’unu açıklamaktadır ve Cronbach Alpha değeri ,813 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın nitel veri toplama aşamasına 29 öğretmen; nicel veri toplama aşamasına ise 694 öğretmen katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin imajının orta düzeyde olduğunu; “mesleki ve kişisel özellikler”, “mesleki cazibe” ve “statü” boyutlarında meslek imajının iyi düzeyde olduğunu; “toplumsal algı” ve “medya” boyutlarında ise düşük düzeyde olduğunu belirtmektedirler. Araştırmanın nitel bulgularına göre öğretmenler ise mesleğin imajının iyi olmadığını ve zamanla daha da kötüye gittiğini düşünmektedirler. Bu sonuçlara göre mesleğin imajının iyileştirilmesine yönelik ve toplumsal algıyı iyileştirecek çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: öğretmen, meslek imajı, ölçek geliştirme, öğretmenlik mesleğinin imajı, karma yöntem

TEACHERS’ VIEWS ON THE OCCUPATIONAL IMAGE OF TEACHING: A SCALE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION RESEARCH

ABSTRACT

This mixed method research is a scale development and implementation study which aims to explore the occupational image of teaching. The aim of this research was to develop a valid and reliable scale, and to reveal the occupational image of teaching based on teachers’ views. The scale called “the occupational image scale of teaching” consists of five dimensions and 28 items. The scale explains the 54,9 % of the total variance and the Cronbach Alpha of the scale is ,813. The population includes 29 teachers (for the qualitative part) and 694 teachers (for the quantitative part). The results showed that the image of the teaching occupation is at moderate level. Although the occupational image is at a good level in the factors, “professional and personal characteristics”, “occupational attraction” and “status”, it is at low level in the factors “social perception” and “media”. In addition, the findings of the qualitative part of the study showed that the teachers think the image of teaching is not good and it is getting worse day by day. Based on these results, it is suggested to carry out practices to enhance the image of the occupation and the social perception.

Keywords: teachers, occupational image, scale development, occupational image of teaching, mixed methods

*Bu çalışma Prof. Dr. Coşkun BAYRAK danışmanlığında tamamlanan “Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğretmenlik Mesleğinin İmajı” başlıklı doktora tez çalışması temel alınarak hazırlanmıştır.

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, odoğan@ogu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1950-7090>

² Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, cbayrak@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5524-5206>

1. GİRİŞ

Bireylerin yaptıkları tercihlerde belirleyici güce sahip olan imaj kavramı, bu özelliği nedeniyle çeşitli alanlarda önem verilen ve araştırılan bir konudur. Genellikle halkla ilişkiler, pazarlama gibi hizmet ve üretim sektörlerinde araştırma konusu olan imaj, bireylerin aldıkları ürün ya da hizmetlerin kalitesine ve memnuniyet derecelerine, alınan hizmet ya da ürün hakkında diğer bireylerden edinilen bilgiye, hizmeti/ürünü sunan kişinin tavır ve davranışlarına, ürünün/hizmetin medyada yansıtılma şekline bağlı olarak oluşmaktadır (Dowling, 1986, 2001; Tran, Nguyen, Melewar ve Bodoh, 2015). İmaj kapsamı geniş bir kavramdır ve bir ürün, siyasi aday, ülke gibi çeşitli kurum ve kişiler hakkında oluşabilmektedir. Ayrıca sadece bireysel tutum ve özellikleri değil diğer bireylerin zihinlerinde oluşan toplam etkiyi de ifade etmektedir (Dichter, 1985, s. 75; Peltekoğlu, 1998, s. 278).

İnsanlar farklı şekillerde öğrenebilirler ya da çeşitli yollarla bilgiye ulaşabilirler. Ancak yine de bir yol göstericiye ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple öğrenen kişiye yardımcı olacak bir ustaya ihtiyaç duyulmaktadır. Okçabol'un da belirttiği gibi "bilenlerin bilmeyenlere, bir şeyler öğretmesi, herhalde insanlık tarihi kadar eskidir... Tarihsel süreçte öğretilecek konular çoğaldıkça, öğrenme işlevi ve öğretmenlik de önem kazanmaya başlamıştır" Öğrenme sürecinde her ne kadar bireylerin kendileri temel etken ise de sistematik bir öğrenmede ikinci etken öğretmendir (Okçabol, 2005, s. 9-12). Çeşitli yönleriyle öğretmenlik mesleği hem çok tercih edilen bir meslek hem de toplumun mesleğe yüklediği görev ve sorumluluklar sebebiyle çokça eleştirilen bir meslek olmuştur. Çocuğun hayata başladığı ilk yıllarından itibaren karşılaştığı ve örnek aldığı öğretmen, toplumda dönem dönem çeşitli imajlara sahip olmuştur. Çünkü mesleklere atfedilen imaj zamanın gereklerine göre dönemsel olarak şekillenmektedir (Akyüz, 1978; Buyruk, 2015).

Türkiye'de 2016-2017 eğitim öğretim yılında görevli öğretmen sayısı bir milyonu geçmiştir (MEB, 2018). Bu sayı ile öğretmenler kamuda en çok istihdam edilen devlet memurları arasındadır. Ayrıca bu kadar büyük bir topluluğun bir bölümü hem topluma eğitim hizmeti veren hem de kendi çocuklarının eğitim görmesi sebebiyle bu hizmetten faydalanan kişiler konumundadır. Marconi'ye (1996, s. 21) göre hizmet ya da ürün alanlar kadar o hizmet ya da ürünü sunanların da meslek hakkındaki fikirlerinin alınması ve bu fikirlerin hizmet sağlanan diğer bireylerin fikirleri ile karşılaştırılması gerekmektedir. Bezer olarak meslek hakkında oluşan imajın anlaşılmasının öncelikli bir yolunun da o meslek içindeki bireylerin kendi meslekleri hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi olduğu ifade edilmektedir (Bağçeci, Çetin ve Ünsal, 2013, s. 36). Ayrıca Birnbaum ve Somers (1989) mesleği icra edenlerin o mesleğe karşı eleştirel bir bakış açısıyla ve ayrıntılı bakabileceklerini belirtmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin kendi mesleklerinin imajı hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak araştırılması gereken bir durumdur.

Öğretmenler verilen eğitimin niteliği konusunda daha eleştirel bakabilecek bir konumuna sahiptirler. Çünkü olması gereken ile mevcut durumu karşılaştırma olanakları bulunmaktadır. Öğretmenlerin toplumsal rolleri ve sorumlulukları dikkate alındığında öğretmenlik mesleğinin imajı, öğretmenlerin mesleklerini yapma biçimlerini yansıtması bakımından önemlidir. Çünkü mesleki imajın mesleklerin önemli bir değeri olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca olumlu bir meslek imajı yapılan işin iyi bir şekilde yapılmış olduğunu da göstermektedir (Bağçeci vd., 2013, s. 36).

İmaj, kişilerin herhangi bir nesneyi, bir kavramı, bir kişiyi ya da bir kurumu düşündüğünde, hafızasında onlarla ilgili bilgilerin bir araya gelmesiyle oluşan bir resim (Schuler, 2004, s. 38), bir nesnenin, kişinin ya da bir yerin zihinlerde oluşturduğu etki ya da resim (Easton, 1966; Gioia, Hamilton ve Patvardhan, 2014, s. 133), bir kişi ya da grubun bir kurum ya da bir nesne hakkında sahip olduğu inanç, tutum ve izlenimlerin bütünü (Barich ve Kotler, 1991, s. 94) olarak tanımlanmaktadır.

İmaj kavramı kurumsal, olumlu ve olumsuz, kişisel, ürün, marka, mevcut/istenilen imaj başlıkları altında incelenmektedir. Ayrıca bireylerin hizmet aldıkları kişiler ile olan etkileşimleri sonucunda meslekler hakkında da bir imaj oluşmaktadır. Çünkü insanlar bir mesleğin üyesi ile karşılaştıklarında o kişinin mesleği yapan diğer bireylerin özelliklerini de taşıdığını düşünerek, mesleki genelleme yapma eğilimi gösterirler (Birnbaum, 1985, s. 4). Bu genelleme sayesinde mesleğin imajı şekillenmektedir. Meslek imajı "bireyin içinde yaşanılan kültürel ortam ve sahip olunan önyargılar gibi kanallar vasıtasıyla elde ettiği verilerle mesleği değerlendirmesi, yorumlaması sonucu, bireyin zihninde yavaş yavaş ve birikimsel olarak biçimlenen mesleğe yönelik imgeler, algılar bütünü" olarak tanımlanmıştır. Oluşan meslek imajının şekillenmesinde o mesleğin toplumda bireylerle sağladığı prestij ve statü, mesleği uygulayanların özellikleri ve davranışları etkili olmaktadır (Gök ve Derin, 2014, s. 135).

Meslek imajını oluşturan etmenler arasında prestij, yeterlikler, mesleğin özellikleri ve mesleği yapanların tutum ve davranışları bulunmaktadır. Mesleğin dışarıdan görünüşü olan imaj, mesleği yapan kişiler ile diğer kişiler arasında oluşan iletişimi ve tutumları etkilediği için meslek imajı önemli bir konu olarak görülmektedir (Lim vd., 2000, s. 741). Bunun yanında imajın oluşmasında bireylerin önceden sahip oldukları bilgiler de etkili olmaktadır. Bu da mevcut bilginin yeni bilgi ile birleştirilmesinin bir sonucudur. Bu sebeple mesleki imajının oluşumunda mevcut bilgi ile yeni oluşturulan bilginin ilişkilendirilmesi önem taşımaktadır (Coxon ve Jones, 1978, s. 2).

Yapılan çalışmalarda meslek imajının oluşmasında bireylerin mesleklerini yaparken sergiledikleri tutum, davranışlar, başarıları ve iletişim şekilleri (Bağçeci vd., 2013; Bulduklı, 2015), kişisel özellikleri, uzmanlık dereceleri (Hoyle, 2001), medyada yansıtılma şekli (Grandy ve Mavin, 2011) ve iş ortamında geliştirdiği ilişkileri ve mesleki yeterlikleri (Birbaum, 1985; Lim vd., 2000; Lim ve Yuen, 1998) etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Farklı mesleklerin değerlendirildiği çalışmalar incelendiğinde meslek imajını oluşturan etmenlerin mesleklere özgü olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu etmenlerin her meslek için uygun olması beklenemez çünkü her mesleğin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Ancak çalışmalardaki ortak noktalar belirli gruplar altında toplanabilir. Bu gruplar (a) meslek profesyonellerinin özellikleri (yeterlikler, tutum ve davranışlar, iletişim, kişilik, etik, görünüm, uzmanlık, vb.), (b) toplumsal algı (statü, prestij) ve (c) medya şeklinde sınıflandırılabilir. Diğer mesleklerde olduğu gibi bu özellikler öğretmenlere ve öğretmenlik mesleğine de uygulanabilir.

Bir mesleğin üyesi olmak, bir bireyin o mesleği yapabilmek için gerekli olan yeterlikleri belli bir seviyeye taşıyor olduğunun da göstergesidir (Birbaum, 1985, s. 4). Meslek imajının oluşmasında o mesleği yapanları sahip oldukları bilgi ve beceriler ile bunları sergilemiş biçimleri önemli bir etkidir. Çünkü alınan hizmet ya da ürünün kalitesi, onu sunan bireylerin becerileriyle yakından ilgilidir. Eğitim sisteminin başarısının öğretmenlerin yeterlikleri ve bu yeterlikleri kullanabilme becerileri ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Bireylerin mesleki yeterlikleri sayesinde bu bireyler hakkında oluşan algıların meslek imajı oluşmasında etkili olduğu (Lim ve Yuen, 1998), nitelikli bir ürünün ortaya çıkmasının olumlu bir imaj oluşmasına katkı sağlayacağı (Karatepe, 2008) ifade edildiği için öğretmenlerin de çağın gereklerine uyum sağlayabilen, belli yeterlikler ile donanmış kişiler olmaları beklenmektedir (Özer ve Gelen, 2008, s. 41). Mesleki açıdan gerekli yeterliklere sahip olan öğretmenler, yaptıkları işin nitelikli olması sayesinde mesleğin imajına olumlu katılar sağlayabilirler.

Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki ve kişisel özellikler öğrencilerin başarı düzeylerini arttıracak olan ana etkidir. Bu yüzden hızla gelişen ve değişen dünyada öğretmenler bu yeterliklerini geliştirebilmeleri için desteklenmelidir (European Commission, 2013, s. 5). Geleneksel anlamda bilgi aktaran kişi olarak görülen öğretmenin tanımı, eğitimde öğrenmeyi öğrenme ve yaşam boyu öğrenme gibi güncel yaklaşımların benimsenmesi sonucunda değişmiştir. Meydana gelen sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler, eğitimin, okulun ve öğretmenin işlevini değiştirmiştir. Bu değişimlerin temel amacı ise yetiştirilmek istenen öğrencilerin hedeflenen becerileri en üst seviyede kazanmalarını sağlamaktır. Bu durum öğretmenlerin sorumluluk alanlarının ve sahip olması gereken yeterliklerin artmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur (Karacaoğlu, 2008, s. 71).

Mesleki özelliklerin yanında öğretmenin kişilik özellikleri onun sınıfta kullandığı öğretim yöntemlerini belirleyen değişkenlerdendir. Özellikle öğretmenin kullandığı dil ve öğrencilere karşı tutumu eğitsel faaliyetlerin başarıya ulaşmasında etkili olan gizli özelliklerdendir (Cepic vd., 2015, s. 9). Öğretmeler öğrencileri, meslektaşları ve aileler ile düzenli olarak iletişim kurma durumundadır. Öğretmenlerin bu etkileşimler sırasında karşısında bulunan kitleyi tanıyıp hedef kitlenin özelliğine uygun bir yöntem izlemesi iletişimin başarısı açısından önemlidir (Stronge, Tucker ve Hindman, 2004, s. 9).

Öğretmenlik sadece bir görevi yerine getirmek değil eğitime dair değer ve varsayımları kapsamaktadır. Bunun için öğretmen yeterlikleri bilgi, yetenek, anlayış, değerler ve tutumlar ile belli durumlarda gösterilen etkili davranışların bir karışımıdır. Ancak unutulmamalıdır ki yirmi birinci yüzyılda öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler geniş kapsamlı ve karmaşıktır (European Commission, 2013, s. 8).

Öğretmenlerin gerek sınıf içinde sergiledikleri tutum ve davranışlar gerekse okul çevresi ile olan ilişkilerinde kullandıkları iletişim yöntemleri onlar hakkında oluşan imajı şekillendirmektedir. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri yanında toplumun mesleğe bakışı ve mesleğin statüsü bu imajı etkileyen unsurlar arasındadır.

Eğitim sistemlerinin en önemli gücü olan öğretmenlerin toplumdaki pozisyonları ve bu pozisyonu oluşturan etmenler ile bu etmenlerin eğitim sistemini etkileme gücü yeni yeni anlaşılmaya başlanmıştır (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2013, s. 6). Meslek imajı hakkında yapılan araştırmalar mesleğin statüsünün imajı etkilediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin imajının da mesleğin statüsünden etkileneceğini söylemek mümkündür.

Statü, bir grubun toplumda sahip olduğu saygı ve itibar düzeyini ifade eden bir kavramdır (Hargreaves vd., 2007, s. 25). Ayrıca mesleğin statüsünün o mesleğin toplumdaki diğer meslekler ile kıyaslanması sonucunda bulunduğu konumu ifade ettiği de belirtilmektedir (Biddle, 1995. Akt: Fwu ve Wang, 2002, s. 211). Bu konunun oluşmasında prestij, zenginlik, meslek profesyonellerinin sahip oldukları otorite ve toplumdaki diğer bireylerden gördüğü saygı belirleyici olmaktadır. Bunların yanında mesleğin statüsünü oluşturan etmenler arasında hayat boyu kariyer yapmaya elverişli olması, medyada olumlu bir imajının olması, yüksek bir gelir sağlaması, devlet tarafından değer verilmesi, dış bir düzenlemeye tabi olması gelmektedir (Hargreaves vd., 2007, s. xi).

Öğretmenlik mesleğinin statüsü hem öğretmenlerin toplumdaki yerini hem de onlara verilen değeri/gösterilen saygıyı ifade etmektedir. Öğretmenlerin toplumsal görevlerinin takdir edilmesi ve bu görevi yerine getirirken

sergiledikleri yeterlikleri, çalışma koşulları, başka meslekler ile kıyaslandığında elde ettikleri kazanç mesleğin statüsünün oluşmasını sağlar (UNESCO, 1998, s. 24). Öğretmenlik mesleğinin toplumsal kabulünü sağlayan ve statü ile ilişkili etmenler arasında ücret/maaş durumunun yanı sıra verilen eğitimin kalitesi de bulunmaktadır (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2013, s. 2,7). Ek olarak statüyü belirleyen etmenler arasında (a) maaş ve çalışma koşulları, (b) mesleki gelişim, (c) medyada tanıtılma şekli bulunmaktadır (Symeonidis, 2015, s. 72-73). Bununla birlikte bir meslek hakkında medyada çıkan haber ve programlar o mesleğin imajının oluşmasında etkili olmaktadır.

Yapılan iş ya da verilen hizmet ile ilgili olarak sürekli bilgi paylaşımı diğer bireylerin bu hizmet ya da ürün hakkında sahip oldukları fikirleri etkileyecektir. Bu yüzden verilen hizmet hakkında medya ile gerekli paylaşımların yapılması faydalı olacaktır (Marconi, 1996, s. 22). Bireylerin mesleklerini yapma şekilleri ve diğerlerine karşı davranışlarının yanında meslek imajının oluşmasında medyanın da önemli bir rolü olduğunu söylemek mümkündür (Grandy ve Mavin, 2011, s. 3). Bu sebeple meslekler hakkında medyada yapılan paylaşımların o mesleğin imajı üzerinde etkilerinin olacağı dikkate alınmalıdır.

Öğretmenlik mesleğinin imajı kısmen de olsa medya tarafından şekillendirilmektedir (Hoyle, 2001, s. 148). Ulusal ve yerel medya eğitim sorunlarının ve mesleki kimliklerin ifade edilip tartışıldığı önemli toplumsal arenalardır. Medyanın önemli bir ayağı olan yazılı basın ya da gazeteler eğitim sisteminin ve öğretmenlerin karşılaştığı zorlukların ve önemli sorunların ifade edildiği; öğretmenlerin kimlik ve statülerinin toplum tarafından algılanma biçimini etkileyen önemli kaynaklar arasında yer almaktadır (Hansen, 2009, s. 335).

Örgütler ve meslekler hakkında bir fikir oluşmasında yaygın medyanın oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Örneğin, öğretmenlik mesleğinin toplumda kabul görmüş bir imajı olmasına rağmen, medyada tekrarlanan eğitimci imajı, toplumun bu konudaki fikirlerini değiştirme potansiyeline sahiptir (Reyes ve Rios, 2003). Öğretmenler hakkında medyada yer alan haberler genellikle öğretmenlerin istihdamı ve ücretleri, öğretmenlerin müdahil olduğu davalar gibi haberlerden oluşmakta (Hargreaves vd., 2007, s. 42); bu haberler de toplumun öğretmen algısını genel olarak olumsuz etkileyen bir güç olarak belirlemektedir (Hall ve Langton, 2006, s. 2).

Medyanın bir meslek hakkında oluşan imajı şekillendirme etkisi bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin işlerini yaparken sergiledikleri tutum ve davranışlar ile toplumda bulunduğu yer ve gördüğü saygı imajın oluşmasında etkili olmaktadır. Bunların yanında farklı etmenlerin de imaj oluşumunda etkileri olacaktır. Bu araştırma ile bir anlamda öğretmenlerin kendi meslekleri hakkındaki düşüncelerinin keşfedilmesini sağlayacak olan öğretmenlik mesleğinin imajını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlik mesleğinin imajını ortaya koyacak bir ölçek geliştirmek ve bu ölçek ile öğretmenlik mesleğinin imajı hakkında öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Öğretmenlerin görüşlerine göre;

- 1- Öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan etmenler nelerdir?
- 2- Öğretmenlik mesleğinin imajınının düzeyi nedir?
- 3- Öğretmenlik mesleğinin nasıl bir imajı vardır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de son yıllarda öğretmenlik mesleğinin imajına yönelik yapılan çalışmalar arasında “öğretmenlik mesleği imaj ölçeği geliştirilmesi” (Bağçeci vd., 2013), “öğretmenlerin medyadaki imajı” (Polat ve Ünişen, 2016), “öğretmenlerin mesleki imaj algısı ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki” (Sönmez ve Cemaloğlu, 2017) gibi çalışmalar bulunmaktadır. Ancak meslek imajı kapsamında belirtilen alt boyutları kapsayan bir ölçme aracın bulunmadığından bu araştırma tasarlanmıştır. Bu araştırma, mesleğin genel görünümü ve öğretmenlik mesleğinin toplumda algılanışı hakkında öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkaracağı için önemli görülmüştür. Ayrıca bu araştırma öğretmenlerin kendi mesleklerine eleştirel bir gözle bakmalarını sağlayacak veriler sunacaktır. Bu sayede mesleğin iyileştirilmesine yönelik öneriler getirilebilecektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma öğretmenlik mesleğinin imajını ortaya çıkaracak bir ölçek geliştirme çalışmasını da kapsadığından karma yöntem desenlerinden keşfedici sıralı desene (*The mixed-methods sequential explanatory design*) göre tasarlanmıştır. Keşfedici sıralı desen genellikle veri toplama aracı geliştirmek için tasarlanan araştırmalar için uygun bir araştırma deseni. Bu araştırma deseninde ilk olarak konu ile ilgili nitel veriler toplanıp çözümlenir. Nitel olarak konunun keşfedilmesinden sonra elde edilen verilere dayalı olarak bir ölçme aracı geliştirilir (Creswell ve Plano-Clark, 2014, s. 79, 94). Ölçme aracı geliştirme çalışmalarının gerekli adımları takip edilerek oluşturulan araç daha büyük bir örnekleme uygulanır.

2.2. Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın veri toplama süreci hem nitel hem de nicel veri toplama aşamalarından oluşmaktadır. Nitel veri toplama sürecinde, veriler odak grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Nicel veri toplama aşamasında ise açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA uygulaması) ve son uygulama için toplam üç farklı örneklemden veri alınmıştır.

2.2.1. Çalışma grupları

2.2.1.1. Nitel veri toplama aşaması katılımcıları

Odak grup görüşmeleri için oluşturulan toplantılara katılacak öğretmenlerin belirlenmesinde ölçüt örneklem tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların okula giden çocuğu olması bir ölçüt olarak belirlenmiştir. Ayrıca grupların çeşitlilik arz etmesi bakımından toplantılara katılacak olan öğretmenlerin farklı branşlarda derse giriyor olmalarına, çalışma süreleri bakımından çeşitlilik olmasına dikkat edilmiştir. Yapılan dört toplantıya 19 kadın, 10 erkek olmak üzere toplam 29 öğretmen katılmıştır. Birinci toplantı bir lisede gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya 9 öğretmen (5K/4E) katılmıştır. Bu öğretmenlerin hizmet süreleri 3 yıl ile 25 yıl arasında değişmektedir. İkinci toplantı bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya 9 öğretmen (6K/3E) katılmıştır. Bu öğretmenlerin hizmet süreleri 7 yıl ile 26 yıl arasında değişmektedir. Bir ilkokulda yapılan üçüncü toplantıya 5 öğretmen (4K/1E) katılmıştır. Bu öğretmenlerin hizmet süreleri 11 yıl ile 19 yıl arasında değişmektedir. Dördüncü toplantı bir özel okulda gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya farklı kademelerde görevli 6 öğretmen (4K/2E) katılmıştır. Bu öğretmenlerin hizmet süreleri 7 yıl ile 26 yıl arasında değişmektedir. Tüm gruplardaki öğretmenlerin okula giden en az bir çocuğu bulunmaktadır.

2.2.1.2. Ölçek geliştirme aşaması katılımcıları

Ölçek geliştirme sürecinde hem Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için iki farklı örneklemden veri alınmıştır. AFA için veri alınan örneklem 281 kadın (%67,4) ve 136 erkek (%32,6) olmak üzere toplam 417 öğretmenden oluşmaktadır. DFA için 236 kadın (%72), 92 erkek (%28) olmak üzere toplam 328 öğretmenden veri alınmıştır.

2.2.1.3. Son uygulama aşaması katılımcıları

Elde edilen ölçme aracı Eskişehir il merkezindeki okullarda görevli öğretmenlere uygulanmıştır. Bu uygulamada 425 (% 61,2) kadın, 269 (%38,8) erkek olmak üzere toplam 694 öğretmenden veri alınmıştır. Katılımcılardan 131 öğretmen ilkokulda (%18,9), 206 öğretmen ortaokulda (%29,7), 235 öğretmen Anadolu lisesinde (%33,9), 54 öğretmen mesleki ve teknik anadolu lisesinde (%7,8), 47 öğretmen imam hatip lisesinde (%6,8), 53 öğretmen diğer liselerde (%16,2), 21 öğretmen fen lisesinde (%3) çalışmaktadır.

2.2.2. Veri toplama tekniği ve aracı

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasında veriler odak grup görüşmeleri ile toplanmıştır. Odak grup görüşmeleri daha önceden belirlenmiş bir konuda katılımcıların görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlı yapılan toplantılardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 180). Odak grup görüşmelerinde gruplarda kaç kişinin olacağı konusunda çeşitli görüşler olmasına rağmen, Langford ve Deana (2003, s. 2) beş ile on kişi arasında konu hakkında bilgi sahibi kişilerin olması gerektiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Morgan'da (1996, s. 43) altı ile on kişi arasında kişiden oluşan bir grubun yeterli olacağını belirtmektedir. Yapılan toplantılarda katılımcı sayısı beş ile dokuz kişi arasında değişmektedir.

Toplantı sayısı hakkında da yine farklı yaklaşımlar olmasına ve kesin bir sayı verilmemesine rağmen genel olarak üç-beş arası bir sayının yeterli olacağı önerilmektedir (Morgan, 1996, s. 43-44). Bu çalışmada dört odak grup

toplantısı yapılmıştır. Toplantılar 60-75 dakikalık oturumlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara öğretmenlik mesleğinin imajı ve bu imajı oluşturan etmelere yönelik hazırlanan aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- 1- Öğretmenlik mesleğinin imajı hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 2- Sizce öğretmenlik mesleğinin imajı nelerden etkilenmektedir?
- 3- Öğretmenlik mesleğinin statüsü hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce mesleğin statüsü ile imajı arasında bir ilişki var mıdır? Nasıl?
- 4- Öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler ile öğretmen imajı arasında nasıl bir bağ vardır?
- 5- Sizce öğretmenlerin (a. meslektaşları, b. veliler, c. öğrencileri) ile iletişimleri meslek imajını nasıl etkilemektedir?
- 6- İmaj oluşumu ile medya arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz? Öğretmenlerin medyadaki yer alma şekli ile öğretmen imajı arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
- 7- Sizce öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan başka ne tür faktörlerden bahsedilebilir?

2.2.2.1. Ölçek için madde havuzunun oluşturulması

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasından elde edilen temalar ve meslek imajı hakkında yapılmış çalışmalar temel alınarak 75 adet maddeden oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzundaki maddeler eğitim bilimleri alanından beş uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan maddenin ölçmesi hedeflenen boyutu destekleyip desteklemediği ve maddeler hakkındaki görüş ve önerileri sorulmuştur. Uzmanların dönütlerine göre elde edilen taslak ölçek 50 maddeye düşürülmüş ve beşli Likert tipinde düzenlenerek AFA uygulaması için hazır hale getirilmiştir.

2.2.2.2. Açımlayıcı faktör analizi uygulamaları

AFA uygulamasına 417 (281 kadın ve 136 erkek) öğretmen katılmıştır. AFA için örneklem büyüklüğünün yeterliliği konusunda yapılan hesaplamada KMO değeri ,850 ve Barlett testi χ^2 değeri 5026,710 ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin örneklemin yeterli büyüklükte olduğunu gösterdiği söylenebilir. Faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi, döndürme yöntemi olarak ise dik döndürme yöntemlerinden çok değişkenlik (varimax) kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin özdeğeri 1'in üzerinde olan 6 faktör altında toplandığı ve 32 maddeden oluştuğu görülmüştür. Bu boyutlar; 1. *Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri* (açıklanan varyans: % 16,4), 2. *Statü* (açıklanan varyans: % 9,1), 3. *Toplumsal algı* (açıklanan varyans: % 8,9) 4. *Mesleki cazibe* (açıklanan varyans: % 7,), 5. *Eğitim politikaları* (açıklanan varyans: % 6,5) 6. *Medya* (açıklanan varyans: % 6) olarak adlandırılmıştır. Bu 6 faktör birlikte toplam varyansın %54,973'ünü açıklamaktadır.

Öğretmenlik Mesleği İmaj Ölçeğine ait iç tutarlılığın belirlenmesine yönelik yapılan Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde ölçeğin alt boyutlarına ait değerler sırasıyla; öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri= .88, statü= .78, toplumsal algı= .76, mesleki cazibe= .75, eğitim politikaları= .63, medya=69 ve ölçek toplamı= 82 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısının .70 ve üzerinde olması tavsiye edilen bir durumdur. Ancak ölçek geliştirme çalışmalarında .60 ve üzerinde elde edilen değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirtilmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994; Özdamar, 2004). Dolayısıyla ölçeğin ve boyutlarının iç tutarlılık değerleri kabul edilebilir düzeydedir.

2.2.2.3. Doğrulayıcı faktör analizi

AFA uygulaması sonucunda elde edilen 32 maddelik ölçek DFA uygulaması için yeniden düzenlenmiştir. DFA uygulaması için yeni bir veri setinden yararlanılması gerektiği ifade edildiğinden (Henson ve Roberts, 2006; Osborne ve Fitzpatrick, 2012), 32 maddelik ölçek yeni bir örnekleme uygulanmıştır. Uygulama ile 236 kadın, 92 erkek olmak üzere toplam 328 öğretmenden veri toplanmıştır.

DFA uygulaması sürecinde "eğitim politikaları" boyutu altındaki maddelerin ölçeğin genel yapısıyla uyum sağlamadığı ve ölçek genel bütünlüğünü bozduğu tespit edilmiş ve ölçek dışında bırakılmıştır.

Birinci ve ikinci düzey olarak gerçekleştirilen DFA uygulaması sonucunda beş boyuttan ve 28 maddeden oluşan öğretmenlik mesleği imaj ölçeği elde edilmiştir. Ölçeğe ait uyum indekslerinden bazıları tablo 1'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilen değerlerde olduğu görülmüştür.

Tablo 1.*Öğretmenlik Mesleği İmaj Ölçeği (DFA sonucu) Uyum İndeksleri*

Uyum ölçütü	1. Düzey DFA 815,58/340 = 2,39	2. Düzey DFA 919,02/345 = 2,66
χ^2/df		
RMSEA	0.065	0.071
SRMR	0,071	0,099
CFI	0.94	0.93
IFI	0,94	0,93
NNFI	0,93	0,92
GFI	0,85	0,83

2.4. Veri analizi

2.4.1. Nitel verilerin analizi

Toplantılarda elde edilen veriler önce araştırmacılar tarafından incelenmiş ve içerik analizleri yapılarak belirli temalar ve kategoriler altında toplanmıştır. Elde edilen temalar eğitim yönetimi alanından iki farklı uzman tarafından incelendikten sonra araştırmacılar ile birlikte tekrar değerlendirilmiştir. Hemfikir olunan temalar; a) öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri, b) statü, c) mesleki cazibe, d) toplumsal algı, e) medya, f) eğitim politikaları olarak belirlenmiştir. Bu temalar araştırmada elde edilen ölçeğin ana faktörlerini de oluşturmaktadır. Bu aşamada katılımcıların isimleri gizli tutulmuş ve her katılımcıya K1, K2 gibi kodlar verilmiştir.

2.4.2. Nicel verilerin analizi

AFA ve son uygulama için toplanan veriler, SPSS 21 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilere normal dağılım testleri ve uç değer bulma işlemi uygulanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri +1 ile -1 sınırlar arasında değişen verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüş ve bu verilerin analizinde parametrik testler uygulanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik teknikleri kullanılmıştır. Verilere ait ortalamalar imaj düzeyi *çok düşük* (1,00 – 1,80 arasındaki değerler), *düşük* (1,81 – 2,60 arasındaki değerler), *orta düzeyde* (2,61 – 3,40 arasındaki değerler), *iyi* (3,41 – 4,20 arasındaki değerler), *çok iyi* (4,21-5,00 arasındaki değerler) şeklinde yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Öğretmenlik Mesleğinin İmajını Oluşturan Etmenlere Yönelik Bulgular

Bu araştırmanın birinci amacı bir ölçme aracı geliştirmektir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda 5 faktörden ve 28 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Bu ölçeğin boyutları ve madde sayıları aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri (M15, M16, M17, M18, M19, M20, M21, M22, M23, M24, M25)
2. Toplumsal algı (M9*, M10*, M11*, M12*, M13*, M24*)
3. Mesleki cazibe (M5, M6, M7, M8)
4. Statü (M1, M2, M3, M4)
5. Medya (M26*, M27*, M28*)

(*) bu maddeler ters kodlanmıştır.

3.2. Öğretmenlik Mesleğinin İmajına Yönelik Bulgular

Öğretmenlik mesleğinin genel imajını ortaya koymak amacıyla Eskişehir ilinde görevli öğretmenlere uygulanan ölçeğe verilen yanıtlardan elde edilen bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.*Öğretmenlik Mesleği İmaj Ölçeğine Verilen Cevapların Ölçeği Oluşturan Boyutlara Göre Dağılımı*

BOYUTLAR	N	Min.	Maks.	\bar{X}	SS
Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri	694	1,00	5,00	3,75	,608
Toplumsal algı	694	1,00	5,00	1,99	,756
Mesleki cazibe	694	1,00	5,00	3,34	,958
Statü	694	1,00	5,00	3,54	,833
Medya	694	1,00	5,00	1,98	,864
İmaj	694	2,00	4,18	3,10	,410

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin ölçeğe verdikleri yanıtların aritmetik ortalamasının 3.10 olduğu; bu değer de “orta derecede katılıyorum” olarak adlandırılan aralık içerisinde olduğu için öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki görüşlerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan boyutlara göre ölçeğe verilen yanıtların ortalamalarının dağılımı incelendiğinde öğretmenlik mesleğinin imaj ölçeğini oluşturan etmenlerden en yüksek ortalamaya sahip olan boyutun *öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri* boyutu olduğu ($\bar{X}=3,75$); en düşük ortalamaya sahip olan boyutun ise medya boyutu ($\bar{X}=1,98$) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri boyutunu sırasıyla *statü* ($\bar{X}=3,54$), *mesleki cazibe* ($\bar{X}=3,34$) ve *toplumsal algı* ($\bar{X}=1,99$) takip etmektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki öğretmen görüşlerinin öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri, statü ve mesleki cazibe bakımından “iyi” düzeyde olduğu, toplumsal algı ve medyadaki imajın ise “düşük” düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Odak grup görüşmelerinde öğretmenlere “*Öğretmenlik mesleğinin imajı hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. Elde edilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin, mesleğin genel imajıyla ilgili olarak genellikle olumsuz görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlere göre mesleğin ve öğretmenlerin “*iyi bir imajı yoktur.*” Bu konu hakkında öğretmenlerin görüşleri şunlardır:

K1: *eskiden ... benim okuduğum dönemlere bakıyorum. O dönemde öğretmene karşı her şeyden önce müthiş bir saygı vardı. Sevgi vardı. O, toplumun bilgisiyyle, görgüsüyle, davranışlarıyla örnek kişiydi.*

K14: *ben (imajın) çok iyi olduğunu düşünmüyorum. Eskiye nazaran. Çok şanslı olduğumuzu düşünmüyorum açıkçası.*

K20: *Toplumsal olarak eskisinden daha kötü.*

K22: *İyi bir imajı yok öğretmenlerin*

K28: *eskiden öğretmenlerin imajı gerçekten çok güzeldi. (meslek) Saygındı. Bizim küçüklüğümüzde daha eski öğretmenlerde ama son yıllarda ben bu imajın bittiğini düşünüyorum.*

Öğretmenlik mesleğinin imajına yönelik ölçek ile elde edilen görüşlerin orta düzeyde olmasına rağmen odak grup görüşmelerinde elde edilen bulgulara göre katılımcıların diğer öğretmenler hakkında olumlu fikirlere sahip olmadıkları, mesleğin imajının olumsuz bir yöne doğru gittiği görülmektedir.

3.2.1. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri boyutu bulguları

Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri boyutuna ait değerler tablo 3’te verilmiştir. Bu boyutta öğretmenlerin verdikleri yanıtların ortalamaları 3,75’tir. Bu değer, ölçeğin cevaplama aralığında “katılıyorum” aralığında; meslek imajının düzeyi bakımından “iyi” seviyesinde yer almaktadır. Bu bulgulara göre *mesleki ve kişisel özellikler* hakkındaki öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin imajının “iyi” düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin Mesleki ve Kişisel Özellikleri Boyutu Bulguları

Boyut maddeleri	N	\bar{X}	SS
15. Öğretmenler mesleklerini severek yapıyor.	694	4,08	,857
16. Öğretmenler sabırlı bireylerdir.	694	4,03	,863
17. Öğretmenler nitelikli bireylerdir.	694	3,95	,844
18. Öğretmenler, mesleklerinin önemini farkındadırlar.	694	3,88	,908
19. Öğretmenler genel görünümüne özen gösteriyorlar.	694	3,62	,912
20. Öğretmenler, mesleklerini hayatlarındaki öncelikleri arasına koymuşlardır.	694	3,74	,892
21. Öğretmenler diğer bireylerle iletişim kurmada zorlanmazlar.	694	3,98	,849
22. Öğretmenler mesleki açıdan kendilerini geliştirmektedirler.	694	3,47	,886
23. Günümüzde öğretmenler, “takım” olarak aynı hedef için hareket etmektedirler.	694	3,06	,968
24. Öğretmenler, veliler ile iletişimlerinde empati kurabilmektedirler.	694	3,71	,829
25. Öğretmenler diğer kişileri konuşmalarıyla etkileyebilmektedirler.	694	3,78	,804
TOPLAM	694	3,75	,608

Odak grup görüşmelerinde elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerinden birisinin *meslek sevgisi* olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılara göre öğretmenlik mesleği en iyi şekilde mesleğini seven kişiler tarafından yapılmaktadır ve öğretmenlik mesleğinin en önemli şartlarından birisi mesleği sevmektir. Aksi durumlarda öğretmenlerden alınan eğitimin düşük olacağı ifade edilmiştir. Bu konuda katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

K1: *öğretmenin öncelikle mesleği sevmesi lazım, parasını bir kenara bırakıyorum. Bu mesleği severek yapması lazım. Severek yapmazsa işte problemler oradan çıkmaya başlıyor. Bizim mesleğin olmazsa olmazlarından birinci maddesi- sevgidir.*

K20: *Bu kadar yorgunluğa başka türlü dayanılmaz.*

K22: *Yine de seviyoruz mesleğimizi. İçimizden gelerek yapıyoruz. Sevmesek yapılmaz. Herkesin yapacağı bir şey değil.*

Katılımcılara göre öğretmenlerin sahip olması gereken bir başka özellik ise *hoşgörüdür*. Çocuklarla ilgilenmesi açısından öğretmenliğin insanlarla ilgilenen diğer mesleklerden farklı bir yönü vardır. Katılımcılara göre çocukların eğitimi sırasında onlara hoşgörü ve sevgi ile yaklaşmak çocukların öğrenme isteklerini kırmayacak şekilde davranmak gerekmektedir. Bu konudaki görüşlerden bazıları şunlardır:

K22: *Çocukları sevmeden olmaz.*

K25: *...öğretmenlik vicdan meselesidir ve çocukların gözündeki ışıkları söndürüyorsa (olmaz).*

Olumlu özelliklerin yanında öğretmenlerin sahip oldukları bazı olumsuz kişisel özelliklerin mesleğin imajına olumsuz etkisi olacağı ifade edilmiştir. Katılımcılara göre bu olumsuz özelliklerin birisi *heyecan eksikliğidir*. Katılımcılara göre heyecan eksikliği bakımından genç ve kıdemli öğretmenler arasında farklılık bulunmaktadır. Genç öğretmenler daha heyecanlı iken kıdemli öğretmenlerin daha heyecansız ve gayretsiz oldukları ifade edilmiştir. Bu konuda K8'in görüşleri şu şekildedir:

K8: *ben de şöyle gözlemliyorum, genç öğretmenlerin imajlarının daha yeniliğe açık olduğunu, daha heyecanlı olduklarını görüyorum. Biraz daha sanki emekliliğe yakınlaşmış öğretmenlerin daha gayretsiz ve teknolojiden uzak, ve daha geleneksel öğretmenler olduklarını görüyorum.*

Katılımcılara göre öğretmenlerdeki başka bir olumsuz özellik *rutinleşmedir*. Rutinleşme sonucunda öğretmenlerin mesleklerini sadece okula gelip derslere girip çıkma şeklinde yaptıkları, öğretmenlerin belli bir çarkın içinde hareket eden bireyler oldukları ifade edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerine örnek olarak K15 şunları söylemiştir:

K5: *Öğretmenler de belli bir rutine binmişler, derse girerim, anlatırım çıkarım tarzında olan meslektaşlarım da çok...*

Öğretmenlerin mesleki özelliklerinden *mesleki gelişimin* imaj açısından önemli bir etken olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılara göre öğretmenler mesleki gelişimlerine devam etmeli ve sürekli mesleki gelişim içinde olmalıdırlar. Ancak mevcut uygulamada bazı sorunlar olduğu, alınan mesleki gelişim seminerlerinin öğretmenlere katkısının olmadığı, ihtiyaca yönelik çalışmaların yapılmadığı, öğretmenlerin de kendilerini geliştirme çabası içinde olmadıkları ifade edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları şunlardır:

K5: *ben de öğretmenlerin kendilerini yetiştirmek için çalıştıklarına inanmıyorum açıkçası.*

K10: *...Milli Eğitimde öyle bir sistem var ki. Mesela seminer görüyoruz. Bunların hiçbir bize katkısı olmuyor. Hiçbir şey yapılmıyor. Özel okullarda mesela her sene farklı farklı etkinlikler yapılıyor. Öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesine dair yeni donanımlar kazandırılıyor.*

Katılımcılara göre öğretmenlerin mesleki özelliklerini belirleyen başka bir faktör meslektaşlar arası ve veliler ile oluşan iletişim sonucunda ortaya çıkan ve kabul edilen bazı davranışlardır. Bunlara ise *mesleki kalıplar/davranışlar* denilebilir. Bu davranışların öğretmenlerin sahip olması gerektiği düşünülen davranışları kapsadığı söylenebilir. Bu özellikler arasında *takım ruhu* ve *birliktelik* bulunmaktadır. Katılımcılar öğretmenlerin birbirlerini etkilediklerini ve başarı elde edebilmek için takım olarak hareket etmek gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak öğretmenlerin birlikte hareket edemedikleri ve bireyselliğin birlikteliğin önüne geçtiği de ifade edilmiştir. Bu konudaki katılımcı görüşleri şunlardır:

K4: *ben 3 yıllık öğretmenim. Öğretmenler arasında hiç bir bağlılık yok. Herkes bireysel. Hiç kimse birbirini, tutmuyor. Ama burada böyle bir şey yok. Öğretmenlerin bir arada olması çok önemli bir nokta.*

K23: *öğretmenler arasındaki iletişim önemli. Eğer takım değilseniz okulda asla başarılı olamazsınız. Birbirinize rakip değil ekip olduğumuzu hissettirseniz o zaman başarı geliyor.*

Meslektaşlar arası ilişkiler ile ortaya çıkan mesleki kalıpların yanında öğretmenlerin veliler ile iletişimlerinde *empati* yaparak velinin beklentilerini ve kaygılarını anlayabileceklerini; bunun da imaj kapsamında olumlu geri dönüşlerinin olacağı belirtilmiştir. Katılımcıların bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K25: *Velinin beklentisinin ne olduğunu bilip onu karşılamak çok önemli. Çok kaygılı bir veli olabilir. Onu rahatlatabilirsiniz. Ona güven verebilirsiniz. Çocuğunun hasta olduğunu gördüğünüzde arayıp bugün iyi diyebilirsiniz. Bunlar ancak empati ile olabiliyor.*

Ayrıca öğretmenlerin *görsel* imajının önemli olduğu, öğretmenlerin dış görünüşlerine dikkat etmeleri gerektiği, takım elbise giymeleri gerektiği katılımcıların ifadeleri arasındadır. Konuyla ilgili olarak katılımcı görüşleri şu şekildedir:

K18: *İmaj ile ilgili bir şey daha söyleyeceğim. Bir de görsel imajımız var. Sana bakış açısı giydiğiniz kıyafete göre değişiyor. İmajınız karşıdakileri etkiliyor.*

K20: *Bir keresinde bir seminer/konferans gibi bir şey vardı. Epey kalabalık bir gruptu. Bir ara verildi (sigara molası). Şöyle bir baktım. O kadar kötüydü ki. Sokakta gezenleri, işsiz güçsüzleri toplamışlar gibi.*

Öğretmenlerden beklenen başka bir özellik ise *örnek olmadır*. Öğretmenlerden hem öğrencilere hem de topluma örnek olmaları beklenmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şöyledir:

K11: *O (öğretmen), toplumun bilgisiyile, görgüsüyle, davranışlarıyla örnek kişiydi.*

K15: *Hani Cumhuriyet'in ilk yılları gibi ya da 60'lara, 80'lere kadar gelen öğretmen imajı, topluma yön veren imaj çok farklı. Özellikle kırsal kesim hayata dair gelişmeye dair ne varsa öğretmende görüyordu. Kılık kıyafetiyle de öğretmende görüyordu. Konuşmasıyla da öğretmende görüyordu. Yaşam şekli itibarıyla da öğretmende görüyordu. O zaman belki öğretmenin toplum içerisindeki durumu da imajı da çok daha farklıydı.*

Katılımcılar öğretmenlerden beklenen diğer bir rol kalıbının *iletişim* konusunda olduğunu ifade etmişlerdir. Bu kalıpta öğretmenlerin konuşmalarıyla etraftaki diğer bireyleri etkilemeleri gerektiği, konuşmalarıyla varlıklarını hissettirmeleri gerektiği, konuşma şekillerinin ve diksiyonlarının düzgün olması gerektiği, fikirleriyle ve hitabet güçleriyle diğer bireyleri etkileyen bireyler olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda katılımcıların ifadeleri şunlardır:

K12: *Mesela bir diksiyon bile çok önemli öğretmenlikte. Konuşmayı bilmeyenler bile öğretmen oluyorlar. İki cümleyi bir araya getiremeyenler bile öğretmen oluyorken...*

K21: *Öğretmende bulunması gereken bir numaralı meziyet bence hitabet sanatıdır. Bir öğretmen toplum içine girdiğinde o toplumun "bir öğretmen geldi" düşüncesini kafasına yerleştirmesi gerekir. Yani öğretmen konuşmayı bilecek. Yerinde konuşmayı bilecek. Ne konuştuğunu bilecek. Hitap etmeyi bilecek.*

Odak grup görüşmelerine katılan öğretmenlerin belirttiği özelliklerin öğretmenlik mesleğinin imajına olumlu ve olumsuz katkılarının olduğu görülmektedir. Bu özelliklerden oluşan ölçeğe verilen yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin genel olarak meslektaşlarını yeterli gördükleri söylenebilir.

3.2.2. Toplumsal Algı Boyutu Bulguları

Öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan toplumsal algı boyutuna ait değerler tablo 4'te verilmiştir. Bu boyutta yer alan maddeler olumsuz yargılar içerdiklerinden ortalamaları hesaplamadan önce maddelere ters kodlama işlemi yapılmıştır.

Tablo 4.

Toplumsal Algı Boyutu Bulguları

Boyut Maddeleri	N	\bar{X}	SS
Toplum, öğretmenlik mesleğini herkesin yapabileceği bir iş olarak görüyor.	694	2,05	1,139
Öğretmenlerden ailelerin fonksiyonlarını üstlenmeleri bekleniyor.	694	1,90	,938
Öğretmenlik mesleği genellikle tatil günleriyle gündeme geliyor.	694	1,59	,899
Öğretmenlerin ders dışında yaptıkları eğitsel işler önemli olarak görülüyor.	694	2,04	,982
Toplum, öğretmenleri çocuk bakıcısı olarak görüyor.	694	2,19	1,038
Öğretmenler, velilerin her talebini yerine getirmesi gereken bireyler olarak görülüyor.	694	2,14	1,030
TOPLAM	694	1,99	,756

Toplumsal algı boyutunda öğretmenlerin verdikleri yanıtların ortalamaları 1,99 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçeğin cevaplama aralığında "katılmıyorum" aralığında; imaj düzeyi bakımından ise "düşük" aralığında bulunmaktadır. Bu değere göre öğretmenlerin toplumsal algı bakımından öğretmenlik mesleğinin imajının olumsuz olduğunu düşündükleri söylenebilir. Özellikle "tatil günleriyle gündeme gelme" diğer maddeler arasında en düşük ortalamaya sahip madde olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu katılımcı görüşleri ile de desteklenmektedir.

Katılımcılara göre toplumsal bakış açısı ön yargılar olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar bu önyargılardan bir tanesinin öğretmenliğin “rahat bir meslek” olarak algılanması olduğu ifade etmişlerdir. Bunun en önemli sebebi ise mesleğin tatil günleriyle öne çıkıyor olmasıdır. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

K11: *Toplumun içerisinde şöyle bir anlayış var: “öğretmen 3 ay yattıyor, tatil yapıyor. 3 ay tatilin haricinde dersleri de az, haftada iki gün tatili var, 3 gün derse girip çıkıyor. Ne kadar basit bir iş yapıyor.” Gibisinden bir imaj var.*

K20: *bir de şöyle bir şey çıkartıldı son zamanlarda: “öğretmen üç ay yattıyor. Öğretmen şu kadar çalışıyor. Üçte işten çıkıyor beşe kadar tutalım.”*

Katılımcılara göre öğretmenlik mesleği ile ilgili bir diğer ön yargı ise iş yüküdür. Katılımcılar, öğretmenlerin yaptığı işin toplum tarafından tam olarak anlaşılmadığını ve toplumda öğretmenlerin çok çalışmadığı, işlerinin az olduğu, çalışma saatlerinin diğer meslekler ile kıyaslandığı ve ders zamanı dışında kalan işlerin önemli olarak görülmediğini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

K8: *...halbuki okulda olduğumuz zamanlarda ne kadar yıpratıcı olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Bu okulda 7 saat 8 saat üst üste derse girmek müthiş yorucu.*

K10: *ve yaptığımız işin öneminin farkında değiller. Evde bir tane çocukla baş edemeyen veliler burada o kadar çocuğu bir arada orkestra şefi gibi idare etmenin ne kadar zor olduğunu farkında değiller.*

Katılımcılara göre toplumsal bakış açısını oluşturan bir başka faktör ise öğretmenden beklentiler olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumun öğretmenlerden birinci beklentisi öğrencinin başında duracak bir bakıcı veya hizmetli olması yönündedir. Katılımcılara göre toplum öğretmenlerin belli bir süre çocuklarına bakıcılık yapmasını istemektedir. Öğretmenler, “maaşını alan ve bu maaş karşılığında hizmet etmesi gereken ve velilerin taleplerini yerine getirmeleri gereken” bireyler olarak görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

K5: *benim çocuğun yeri belli olsun.*

K8: *eğitilmiş çocuk bakıcısı.*

K9: *biz ilgilenemiyoruz siz ilgilenin. Okulda bulunduğu süre zarfında yeri belli olsun.*

K18: *Her anne babanın çocuğu çok değerli olduğu için anne babalar öğretmenin de sınıfta sadece tek bir çocukla ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorlar. Kendileri için eğer çocuklar bir tane ama bizim açımızdan bakıldığında her çocuğun her özelliğini bilmemiz gerektiğini düşünüyorlar.*

Hem görüşme hem de ölçek verilerinden anlaşıldığı üzere öğretmenler toplum tarafından anlaşılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlere göre toplum öğretmenlik mesleğini kolay ve basit bir meslek olarak algılamaktadır.

4.2.3. Mesleki Cazibe Boyutu Bulguları

Öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinin üçüncü boyutu olan mesleki cazibe boyutuna verilen yanıtların ortalaması ($\bar{X}=3,34$) incelendiğinde (tablo 5) öğretmenlerin mesleki cazibe hakkındaki görüşlerinin “iyi” düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 5.

Mesleki cazibe boyutu bulguları

Boyut Maddeleri	N	\bar{X}	SS
5. Tekrar tercih şansım olsa yine öğretmen olmak isterim.	694	3,56	1,387
Çocuklarımı/yakınlarımı/öğrencilerimi öğretmen olmaları için teşvik ederim.	694	2,93	1,189
7. Öğretmenlik, gelişim fırsatları sunan bir meslektir.	694	3,25	1,137
8. Öğretmenlik insana doyum veren bir meslektir.	694	3,63	1,147
TOPLAM	694	3,34	,958

Mesleği başka bireylere, özellikle kendi yakınlarına, tavsiye etmek mesleğin cazip bir meslek olduğunun göstergeleri arasında yer almaktadır. Bu durumda, bireylerin yakınlarına statüsü yüksek meslekleri önerdikleri ya da o mesleklere yönlendirdikleri düşünülmektedir. Katılımcılara yakınlarındaki bireyleri, özellikle de çocuklarını öğretmenliğe yönlendirmek isteyip istemedikleri sorulduğunda kendi çocuklarını bu mesleğe yönlendirmek istemedikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılar genellikle mesleğin saygınlığı, maddi konular, mesleki mutluluk gibi sebeplerden çocuklarının öğretmen olmasını istemediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

K11: *(istemem) parasal sebepler*

K12: *(istemem) saygınlığımız kalmadığı için. parasaldan da ziyade mutlu olacağımı düşünmüyorum. O (para) da önemli tabii de. Daha saygın bir meslek olabilir. Bir ortama girdiğinizde ben öğretmenim dediğinizde bir saygınlık yok artık. O statüsünün yüksekliği bence yok. O yüzden ben istemiyorum.*

K19: *(istemem) Eskiden öğretmenlerin karşısında daha bir şey (saygılı) duruş varken, şimdi anlaşılıyorsunuz.*

Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin mesleklerinden memnun oldukları söylenebilir. Ancak mesleği yakınlarına tavsiye etmekte isteksiz olmaları onları daha iyi yerlerde görmek istemelerinden kaynaklanıyor olabilir.

3.2.4. Statü Boyutu Bulguları

Statü boyutu maddeleri incelendiğinde (tablo 6) bu boyutta öğretmenlerin ölçeğe verdikleri yanıtların ortalamasının 3,54 olduğu ve bu değer de “katılıyorum” aralığı içerisinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenler statü bakımından mesleğin imajının “iyi” olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 6.

Statü Boyutu Bulguları

Boyut Maddeleri	N	\bar{X}	SS
1. Öğretmenlik saygınlığı olan bir meslektir.	694	3,73	1,262
2. Öğretmenlik toplumda önem verilen bir meslektir.	694	3,15	1,036
3. Çocukların gelecekleri hakkında öğretmenlerin fikirlerine başvuruluyor.	694	3,08	,990
4. Öğretmenlik değerli bir meslektir.	694	4,21	1,089
TOPLAM	694	3,54	,833

Mesleğe toplum tarafından verilen değer ve üyelerine gösterilen saygının mesleğin statüsünün göstergelerinden olduğu ifade edilmiştir. Statü, mesleğin saygınlığı ve öğretmenlere gösterilen saygı ile ortaya çıkmaktadır. Katılımcı görüşlerine göre öğretmenlik mesleği eskiden toplum tarafından saygı gösterilen ve üyeleri el üstünde tutulan bir meslek iken günümüzde bu saygı düzeyi azalmıştır. Mesleğin saygınlığına yönelik katılımcılardan bazılarının görüşleri şunlardır:

K1: *eskiden ...şimdi benim okuduğum dönemlere bakıyorum. O dönemde öğretmene karşı her şeyden önce müthiş bir saygı vardı. Sevgi vardı.*

K20: *Toplumsal olarak eskisinden daha kötü.*

K22: *İyi bir imajı yok öğretmenlerin*

Statü göstergelerinden olan diğer bir faktörün öğretmene verilen değer olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılar, genel olarak öğretmene ve öğretmenin görüşlerine değer verilmediğini, çocukların ileriki eğitim yaşantıları için öğretmenlerin fikirlerinin alınmadığını, öğretmenler gününün bile sanki zorlayarak kutlandığını ifade etmişlerdir. Bu konudaki katılımcı görüşleri şu şekildedir:

K5: *Ne zaman ki itibar ve saygı görüyorsunuz o zaman sözünüz dinleniyor diye düşünüyorum.*

K6: *sadece maddi imkanlar değil bu ülkede öğretmene değer verildiği gösterilmeli. Çocuklar öğretmenlik gerçekten şöyle bir meslekmiş diyebilmeli.*

K10: *bizim paspas haline geldiğimiz (öğretmenlere değer verilmediği) bir durum var. bu durumda mesleğini saygın bir şekilde, idealist bir şekilde yapmaya çalışan bireyleri çok yıpratıyor.*

Ayrıca öğretmenler ile diğer devlet memurları arasında bir karşılaştırma yapan katılımcılar öğretmenlerin statüsünün diğer devlet memurlarıyla benzer bir durumda olduğunu ve gelirlerinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

K21: *Vergi dairesinde çalışan bir memurla öğretmen arasında çok fazla bir fark kalmadı.*

K20: *Hatta onların masalarına eğildikleri için (onlar bile daha fazla saygı görüyor gibi)*

K18: *Onlarla (vergi dairesindeki memurla) işini halledeceği için, o anda işi düştüğü için çok daha saygılılar bence. Çünkü işini hallettirecekler.*

K4: *maddiyat önemli oluyor. Ama öğretmen maaşları bu koşullarda düşük.*

K15: *Ama birinci ölçüt toplumun ekonomik gelir ile saygınlığı paralel kabul etmesi. Bizde bu imaj çok önemli. Mesela bindiğin arabaya göre bile karındaki insana saygınlığı değişiyor.*

Statü boyutunda ölçekten elde edilen veriler ile katılımcı görüşleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Ölçeğe verilen yanıtlar iyi düzeyde olmasına rağmen katılımcıların görüşleri statünün düşük olduğunu ifade etmektedir. Bu durum katılımcıların veliler ile olan ilişkilerinden ve velilerin onlara karşı tutumlarından kaynaklanıyor olabilir.

3.2.5. Medya Boyutu Bulguları

Öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan medya boyutu maddelerine ait değerler tablo 7’de verilmiştir. Bu boyutta yer alan maddeler olumsuz yargılar içerdiklerinden ortalamaları hesaplamadan önce maddelere ters kodlama işlemi yapılmıştır. Bu sebeple, elde edilen değer ölçeğin “katılmıyorum” aralığına; imaj düzeyi bakımından “düşük” seviyesine karşılık gelmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin mesleğin imajı hakkındaki düşüncelerinin medya boyutunda düşük seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda öğretmenlerin görüşlerine göre medyada gösterilen öğretmen imajının mesleğin genel imajına olumsuz yönde etki yaptığı söylenebilir.

Tablo 7.

Medya boyutu bulguları

Boyut Maddeleri	N	\bar{X}	SS
26. Öğretmenler hakkında medyada çıkan haberler mesleğe genelleniyor.	694	1,85	,967
27. Medya, öğretmenler hakkında olumsuz haberleri öne çıkarıyor.	694	2,03	1,035
28. Öğretmenlerin başarıları medyada haber değeri taşıyor.	694	2,07	1,068
Toplam	694	1,98	,8642

Katılımcılar, öğretmenler hakkında medyada yer alan haber ve programların olumsuz içeriklerinin mesleğin imajına olumsuz etkileri olduğunu ve öğretmenlerin başarılarının medyada yeterli düzeyde yer almadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler hakkında medyada çıkan haber ve programların öğretmenlerin tümüne genellendiğini ifade eden katılımcılar, toplumun bu yayınlarda gördüğü kişilerin özelliklerini ya da hatalarını tüm öğretmenlere yüklediğini söylemektedirler. Bu durumun da öğretmenlere karşı olumsuz algıların yerleşmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca medyada öğretmenlerin taraf olduğu olumlu haberlere çok fazla yer verilmezken olumsuz haberlerin çok sıklıkla gündeme getirildiği ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin katılımcı görüşleri şunlardır:

K7: *Bunu Türkiye genelinde düşünelim 895bin öğretmende bu hoş görülmeyen davranışları yapan 300 kişi bile yoktur ama bu medyaya yansıdığı zaman algı noktasında baktığınız zaman öğretmenlerin birçoğunda bu vardır diye algılanır.*

K19: *Çünkü öğretmenlerin olumlu tarafları az görünüyor. Olumsuz tarafları daha çok görünüyor. İmajı da zedeleyen o oluyor bence. Hep olumsuzlar önde. Olumlu olan ödüllendirilen bir tarafı yok. Şunu da iyi yapmış öğretmen denmiyor. Ama kötü yaptığı zaman dillendiriliyor.*

Katılımcılara göre öğretmenler hakkında medyada yer alan haber ve programlar toplumun öğretmene bakışını değiştirmekte ve öğretmenlerin geneline karşı bir iticilik oluşmasına neden olmaktadır. Bunun yanında öğretmenlere karşı güvensizlik oluşmasına neden olmaktadır. Güvensizlik oluşmasının ise öğretmenlerin uzman etkisinin zayıflamasına neden olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

K21: *“Bir de öğretmen olacak!” algısı var ya hani. Bu cümleyi söyletiyor medya. Bunu dayatıyor. Haberlerle dayatıyor. Yaptığı programlarla dayatıyor.*

K23: *(medya) güvensizlik veriyor. Zedeliyor. Velilerin güvenini sarsıyor. Uzman etkimizi azaltıyor. Öğretmenin uzman etkisinin olması gerekir velinin sizi dinlemesi için. O azaltıyor.*

K24: *Peki bu ne anlama eliyor? Öğretmenler de artık bunu yapıyorsa “uzman kişi” imajımız esas orada zedeleniyor.*

Katılımcılara göre medyada öğretmenler hakkında yapılan programlar kişi bazında değil mesleğe genellenmektedir. Ancak başka mesleklerden kişilerin karıştığı olumsuz durumların o kişilerin mesleğine genellenmediği belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin katılımcı görüşleri şöyledir:

K18: *bu meslekle alakalı değil. Diğer mesleklerde bu şekilde yansıtılmıyor. O (diğer mesleklerde) meslek olarak değil kişi olarak alınıyor.*

Katılımcılara göre meslek imajının oluşmasında medyanın “algı oluşturma ve yönlendirme” etkileri bulunmaktadır. Medyada öğretmenlerin kazançları, öğretmenlerin olumsuz davranışları hakkında yapılan program ve haberler toplumun bu konulardan etkilenmesine neden olmaktadır. Öğretmenlerin karıştığı olumsuz olayların medyada haber değeri bularak yer alırken öğretmenlerin başarılarının medyada yer almadığı belirtilmiştir. Ayrıca

toplumun medyada gördüğü her şeyi doğru olarak kabul ettiği ve medyanın tarafsız olmadığı ifade edilmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şöyledir:

K4: *bence medya şunu yapıyor. İyi insan kötü insan her yerde var. Cinsel taciz yapmış vs. böyle bir şey oldu mu bütün haber programlarında geçiyor. Ama öğretmen iyi bir şey başarmış hiç bir yerde göremezsiniz onu.*

K7: *Kesinlikle. Bu sefer veliler evde çocuklarına “okulda var mı böyle sizi rahatsız eden” falan demeye başlıyorlar. Çocuklar da öğretmenin en küçük bir yakın ilgisini veliye aktardığı zaman veli zaten hazır bomba oluyor.*

K15: *zaten kamuoyunu şuan çekip çeviren, yönlendiren medya değil mi? İnsanların farklı bir mecradan karşılaştırmak gibi bir beklentisi, imajı da yok. Öyle bir havamız da yok. Televizyonda gördüğümüz her şey bize göre doğru.*

K21: *Burada medyanın hiçbir zaman tarafsız olmadığı gerçeğini gösteriyor. Medya tarafsız değil. İşine geldiği yönleri, sıkıntıları yansıtıyor, algı yaratıyor.*

Hem ölçek maddelerine verilen yanıtlar hem de katılımcı görüşleri bakımından medya boyutu hakkında öğretmen görüşleri paraleldir. Öğretmenler medyada yansıtılan öğretmen resminin meslek imajına olumsuz etkilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

3.2.5. Politika boyutu nitel bulguları

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasında öğretmenlik mesleğinin imajının oluşmasında eğitim politikalarının da önemli bir faktör olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılara göre eğitim politikaları altındaki önemli konular *öğretmen yetiştirme* ve *öğretmen atama politikaları* başlıklarında üretilen politikalarlardır. Katılımcıların bu konudaki görüşlerine örnekler aşağıdadır.

K25: *Yurt dışında çok yüksek puanlarla, çabalarla girilen meslek dalları öğretmenliktir. Burada ise bazı öğretmenlik branşları çok yüksek değil. Bu da üzücü bir olay aslında.*

K5: *Şu var. Öğretmenlik gerçekten bir sanat yani. Zamanla usta çırak ilişkisini bile düşünebilirsiniz. Zamanla tecrübeyle kazanılan çok şeyler var. Ama ben öğretmen oldum demekle olmuyor. Zamanla tecrübe kazandıkça mesleği daha iyi yapabilirsiniz. O yüzden öğretebilirim diyenleri almak lazım. Çok şey bilebilirsiniz ama öğretemezsiniz. Bilmek başka anlatabilmek başkadır.*

K23: *Belki şunu ekleyebiliriz; eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme sıkıntısı git gide artıyor. Çünkü öğretmenlik öyle puan alınıp yapılacak bir meslek değil. Özel yetenekler istiyor. Hoşgörü istiyor. Anlayış istiyor. Çocuk sevgisi istiyor. Eğitim fakültelerinin de kendilerini bu anlamda güncellemesi lazım. Bu belki de eğitim fakülteleriyle alakalı da değil. Devlet eskiden olduğu gibi özel yetenek sınavlarıyla öğretmen alabilir. Herkes öğretmen olmamalı. Çünkü herkes öğretmen olduğu için mesleğin imajı zedeleniyor.*

K15: *Öncelikle (mesleğe) alırken doğru bir eleme yapılmalı. Bence en temel standart o. Biz de klasiktir “sistemi gözden geçirmek gerekiyor” denir.*

Katılımcılar mesleğe seçim sürecinde öğretmenliğe yatkınlığı olan bireylerin seçilmesinin, fakülteye seçimde belli yetenek sınavlarının uygulanmasının ve sınavlarda daha yüksek puan alan bireylerin mesleğe seçilmesinin meslek imajına olumlu etkisinin olacağı ifade edilmiştir. Bunun yanında öğretmen atama politikalarının mesleğin imajına etki yaptığı belirtilmiştir. Bu konudaki katılımcı görüşleri şunlardır:

K15: *dışarıdan herkesin alınması va r(formasyon gibi). Bir dönem Milli Eğitim Eğitim Akademisini kurmaktan bahsediyordu. Ama sistem öğretmen liselerini kapattı. Ve bunun neye hizmet edeceği anlaşılır değil.*

K25: *Atama şekli çok çok hatalı. Bir Almanca öğretmenin başka bir alana atanması çok hoş bir şey değil. Mesleğin zedelenmesi anlamında. Bir dönem öğretmen eksikliği vardı. Ziraat mühendisleri, gardiyanlar öğretmen oldu. Herkes öğretmen olabilir imajıyla öğretmen olundu. O imajı yıkamadık. Ne oldu? Sınıfında gazete okuyan öğretmenler,....*

Öğretmen atamalarına ilişkin uygulamaların meslek imajını etkilediğini ifade eden katılımcılara göre formasyon yoluyla ve alan dışından yapılan atamalar mesleğin imajına olumsuz etki yaptığı ifade edilmiştir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmanın önemli sonuçlarından biri öğretmenlik mesleği imaj ölçeğinin geliştirilmesidir. Bu kapsamda geliştirilen ölçek 28 madde ve beş boyuttan oluşmuştur. Bu boyutlar; 1.Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri,

2. Statü, 3. Toplumsal, 4. Mesleki cazibe ve 5. Medya boyutlarıdır. Bu çalışmada öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan boyutların meslek imajı kapsamındaki diğer araştırmalar ile benzerlikleri bulunmaktadır. Örneğin, meslek imajını oluşturan mesleki ve kişisel özellikler başlığı altında diğer çalışmalar incelendiğinde imajı oluşturan faktörler arasında “yeterlikler ve davranış biçimleri” (Birnbbaum ve Somers, 1989; Birnbbaum, 1985; Özata ve Aslan; 2010), “yeterlikler ve meslek profesyonellerinin tutum ve davranışları” (Lim ve diğ., 2000), “kişisel özellikler ve uzmanlık dereceleri” (Hoyle, 2001), “mesleki ve eğitimsel nitelikler” (Çınar ve Demir, 2009), “kişilik ve profesyonellik” (Gök ve Derin, 2014), “mesleki nitelikler” (Dost ve Bahçecik 2015), ve genel görünüm /dış görünüm (Çınar ve Demir, 2009; Bağçeci vd., 2013; Dost ve Bahçecik 2015), görsel, mesleki ve davranışsal imaj (Ölçüm ve Polat, 2016) bulunmaktadır. Toplumsal bakış açısı kapsamında diğer çalışmalar incelendiğinde meslek imajını oluşturan faktörler arasında “statü” (Birnbbaum ve Somers, 1986, 1989; Gök ve Derin, 2014; Dost ve Bahçecik 2015), “prestij” (Lim ve diğ., 2000; Gök ve Derin, 2014, Hoyle,2001) bulunmaktadır. Mesleki cazibe boyutu altında değerlendirilebilecek olan benzer boyutlar ise “mesleğin özellikleri” (Lim ve diğ., 2000), “çalışma koşulları” (Dost ve Bahçecik, 2015) boyutları olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan diğer faktör medyadır. Medyanın imaj oluşturmada etkilerinin olduğu çeşitli çalışmalarda ifade edilmesine rağmen (Hoyle, 2001; Hansen, 2009; Dowling,1986; Grandy ve Mavin, 2011; Swetnam, 1992; Polat ve Ünişen, 2016; TEDMEM, 2016) meslek imajına yönelik ölçeklerde medya boyutuna rastlanmamıştır. Bu amaçla elde edilen ölçeğin başka katılımcılara uygulanması sayesinde farklı kesimlerin öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki görüşleri alınabilir. Buna ek olarak meslek imajının farklı değişkenler ile ilişkisi incelenebilir.

Araştırmanın ikinci amacı, geliştirilen ölçek kullanılarak öğretmenlik mesleğinin imajı hakkında öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu kapsamda öğretmenlerin mesleğin imajına yönelik görüşlerinin ortalaması 3.10 olarak hesaplanmıştır. Bu değer de “orta derecede katılıyorum” olarak adlandırılan aralık içerisinde olduğu için öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki düşüncelerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin meslek imajı hakkındaki görüşlerinin araştırıldığı Sönmez ve Cemaloğlu'nun (2017) araştırmasında öğretmenlerin mesleğin genel görünümü hakkındaki görüşlerinin olumsuz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan yapılan bu çalışmanın sonuçları ile çalışmada elde edilen sonuçlar arasında farklılık bulunmaktadır. Türkiye'de geçmişte oldukça saygı duyulan bir meslek olan öğretmenlik mesleğinin saygınlığında son dönemde düşüş yaşandığı görülmüştür. Bunun sebepleri arasında eğitim sistemindeki aksaklıkların öğretmenlerden kaynaklandığı düşüncesi (TEDMEM, 2014, s. 2), istihdam politikalarındaki yanlışlar (Aydın vd.,2014; Özoğlu, 2010) gösterilebilir. Araştırmada mesleğin imajının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır ancak odak grup görüşmelerine katılan öğretmenlerin mesleğin imajı hakkında daha olumsuz fikirlere sahip oldukları da görülmüştür.

Öğretmenlik mesleği imaj ölçeği boyutlarından *öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri* boyutuna verilen yanıtların ortalaması incelendiğinde bu boyutta imajın “iyi” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece öğretmenlerin, sistem içindeki diğer öğretmenleri mesleki ve kişisel özellikleri bakımından yeterli buldukları sonucu elde edilmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler ve öğretmenlerin kişisel özellikleri öğretmenlik mesleğinin imajı açısından oldukça önemlidir. Günümüzde öğretmenin bilginin “kaynağı” olan değil, değişime uyum sağlama ve bilgiye ulaşma yollarını bilip; bu konuda öğrencilere kılavuzluk eden kişi olması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2017). Bu sebeple öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki ve öğretmenlerin kişisel özellikleri öğretmenlik mesleğinin imajı açısından oldukça önemlidir. Meslek sevgisi ve mesleğe saygı duymanın öğretmenlerin sahip olması gereken önemli bir özellik (Okçabol, 2005, s. 204) olduğu belirtilmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin meslektaşları hakkında sahip oldukları bu düşünce öğretmenlik mesleğinin imajı açısından önemli ve olumlu bir bulgudur. Ayrıca mesleki ve kişisel özellikler bakımından önemli görülen özelliklerden bir tanesi iletişim becerileri olduğu ve öğretmenlerin çevrelerinde iletişim içinde oldukları öğrencileri, meslektaşları ve aileler ile kurulan etkileşimler sırasında karşısında bulunan kitlenin özelliklerine göre uygun bir tarz izlemesi gerektiği belirtilmektedir (Stronge, Tucker ve Hindman, 2004, s. 9). Ölçeğin iletişim ile ilgili maddesine verilen yanıtlara göre öğretmenler yeterli görülürken, görüşmelere katılan öğretmenlerin bu konuda meslektaşlarını yeterli düzeyde görmedikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında görsel açıdan iyi bir izlenim bırakılması, mesleki açıdan sahip olunan beceriler ile ses tonu, iletişim becerileri gibi faktörlerin öğretmenlerin mesleki imajlarına etki ettiği ifade edilmiştir (Ölçüm ve Polat, 2016). Genel görünüm bakımından öğretmenler hakkında yapılan çalışmalarda kılık kıyafetin diğer kişiler üzerinde olumlu ya da olumsuz algılara neden olduğu, saygı ve güvenirlilik konusunda etkileri olduğu ifade edilmiştir (Mosca ve Buzza, 2013, s. 63). Araştırma kapsamında öğretmenlerin genel görünüm bakımından imajlarının olumlu olduğu görülmüştür. Ancak görüşmelerde öğretmenlerin genel görünümü hakkında olumlu fikirlerin olmadığı takım elbise gibi bir kıyafet kodu olmasının genel görünüm ve imaj açısından daha faydalı olacağı görüşü daha ağır basmaktadır. Bireylerin yaptıkları işe uygun bir kıyafet seçimi olması, temiz ve düzenli görünmesinin imajına olumlu etkilerin olacağı (Polat ve Tülübaş, 2015, s. 20) ifade edilmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin genel görünümüne ve diğer bireyler ile iletişimlerinde tutum ve davranışlarına dikkat etmeleri meslek imajı açısından önemli görülmektedir. Öğretmenlerin sahip olması gerektiği düşünülen diğer özellikler arasında mesleki gelişim çalışmaları gelmektedir. Öğretmenlerin mesleki gelişime önem vermeleri gerektiği (Güneş, 2007, s. 234-235), Nitelikli bir öğretmenin en

önemli özelliklerinden birisinin mesleki ve kişisel açıdan kendini geliştirmek için çeşitli fırsatları araştırıp değerlendiren kişi olması gerektiği (Seferoğlu, 2004, s. 41) vurgulanmaktadır. Ayrıca mesleki gelişim süreci öğretmenlerin mesleklerini yaparken ulaşabilecekleri en üst seviyede uzmanlık derecesine ulaştırmayı hedeflemelidir (Cepic ve diğ., 2015, s. 8). Ancak çalışmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin mesleki gelişim konusunda istekli olmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirmeleri meslek imajına olumlu katkılar sağlayacağı için bu konuda öğretmenlerin desteklenmelidir. Bunun yanında öğretmenler de hem kişisel görünüm hem de iletişim bakımından meslek imajına olumlu katkılar sağlayacak şekilde davranmalıdırlar.

Öğretmenlik mesleğinin imajını oluşturan statü boyutuna verilen yanıtların ortalaması incelendiğinde bu boyutta imajın “iyi” düzeyde olduğu; öğretmenlerin mesleki statü hakkındaki düşüncelerinin olumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin bu düşüncesi başka ülkelerde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Öğretmenler, kendi işlerinden memnun olduklarını ancak toplum tarafından olması gereken değerin verilmediğini ifade etmişlerdir (Eurydice, 2015, s. 13). Meslek üyelerinin sahip oldukları gelirin statüsünü belirleyen faktörler arasında olduğu belirtilmektedir (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2013; UNESCO, 1998, s. 24). Katılımcılar da maddi geliri statüyü belirleyen önemli bir faktör olarak görmektedirler. Katılımcılara göre öğretmenlerin gelirleri düşüktür ve bu durum onların toplumdaki statülerini düşürmektedir. Yapılan başka çalışmalarda da Türkiye’de öğretmenler mesleklerinin saygınlığının düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca mesleğin statüsü ile meslek üyelerinin niteliği hakkında güçlü bir bağ olduğu ifade edilmektedir. Mesleki statünün yüksek olması mesleğe yönelen kişi sayısını arttırdığı gibi meslek üyelerinin motivasyonlarını da arttırmaktadır. Ancak öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik değer algıları yüksek olmakla birlikte mesleklerinin saygın bir meslek olduğunu düşünenlerin sayısında azalma görülmüştür (Yurdakul ve diğ., 2016).

Araştırma sonuçlarına, göre imajı oluşturan statü boyutunun ortalamaları öğretmenlerin mesleğin statüsü konusunda olumlu fikirlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç Varkey Germs Vakfı tarafından yapılan 2013 Küresel Öğretmen Statüsü araştırması sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’de öğretmenlere Avrupa ülkelerine kıyasla daha fazla saygı gösterildiği, mesleğin statüsünün kütüphaneciler ile benzer seviyede olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2013, s. 16-17). Başka bir çalışmada ise öğretmenlere göre öğretmenlik mesleğinin sosyal statüsünün diğer meslekler ile karşılaştırıldığında düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Aydın, Demir ve Erdemli, 2015). Öğretmenlerin görüşlerine göre toplum öğretmenler ile diğer memurları benzer statüde görmektedir. Bu durum başka çalışmalarda da görülmüştür. Öğretmenlerin benzer statüye sahip oldukları meslekler arasında devlet memurları, kütüphaneciler, hemşireler ve polisler bulunmaktadır (Everton ve diğ., 2007, s. 256; Hargreaves ve diğ., 2007, s. 26). Ayrıca statü düzeyi bir grubun toplumda sahip olduğu saygı ve itibar düzeyinin göstergesidir (Hargreaves ve diğ., 2007, s. 25). Öğretmenlerin toplumda sıradan bireyler olarak algılanması meslek imajı açısından olumsuz bir özelliktir. Oysa öğretmenin toplumda önder kişiler olmaları beklenmektedir.

Statü değerlerine benzer şekilde mesleki cazibe boyutu ortalamaları da bu boyutta meslek imajının “iyi” düzeyde olduğu göstermektedir. Öğretmenlerin mesleği cazip bir meslek olarak görmeleri mesleğin imajı açısından önemlidir. Ancak mesleki cazibe başlığı altında öğretmenlere yöneltilen “Çocuklarımı/yakınlarımı/öğrencilerimi öğretmen olmaları için teşvik ederim” maddesine ve katılımcılara bu konuda yöneltilen sorularda alınan yanıtlar öğretmenlerin bu konuda olumlu düşünmediklerini göstermektedir. Kendileri mesleği cazip bir meslek olarak görürken yakınlarına bu mesleği tavsiye etmemeleri, yakınları için daha iyi meslekler düşünmelerinden ya da statü boyutu altında da görüleceği gibi maddi olanaklardan kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanında zamanla cazibesini yitiren bir meslek için ileride nitelikli bireyler bulmak zor olabilecektir. Bu konuda yapılan bir çalışmada bazı Avrupa ülkelerinde öğretmenlik mesleği cazibesini yitirmeye başladığı görülmüştür (Eurydice, 2015, s. 102). Mesleğin genç nesillere önerilmemesi ya da geç nesiller tarafından tercih edilmeyen bir meslek olması ülkelerin geleceği açısından bir sorundur.

Toplumsal algı ve medya boyutlarında ise meslek imajının “düşük” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, günümüzde öğretmenlere gösterilen saygı ve mesleğe verilen değerin yeterli olmadığını düşünmektedirler. Günümüzde öğretmenlerin ders dışı yaptıkları işlerin arttığı (Özoğlu, Gür ve Altunoğlu, 2013) dile getirilirken toplumun bu işleri fark etmediği ya da bu işlerin toplum tarafından önemli işler olarak görülmediği çalışmamızda ortaya çıkan bir sonuçtur. Hem ölçeğe verilen yanıtlarından elde edilen bulgular hem de katılımcı görüşleri öğretmenlik mesleği hakkında oluşan toplumsal algının olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu olumsuzluklar arasında mesleğin tatil günleriyle gündeme gelmesi ve öğretmenlerin yaptıkları işlerin önemli işler olarak görülmemesi bulunmaktadır. Bu durum başka çalışmalarda da gündeme gelmiştir. Öğretmenlik mesleğinin ideal bir meslek olarak algılanmasının sebepleri arasında çalışma saatleri ve tatil günlerinin fazla olması vardır (TEDMEM, 2014, s. 54-56). Ayrıca toplumun öğretmenlerden beklentilerinin değişim gösterdiği başka ülkelerde de gözlemlenmiştir. Öğretmeler “çocuk bakıcısı, öğrenme ortamındaki çocuklar ile birlikte öğrenen bir rehber” olarak görülmektedir (Parnell, 2010, s. 1-2).

Medya ve toplumsal algı boyutlarının ortalamaları incelendiğinde medyanın ve toplumsal algının öğretmenlik mesleğinin imajına olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Öğretmenler hakkında medyada yer alan haber ve programların olumsuz içeriklerinin mesleğin imajına olumsuz etkileri olduğu ve öğretmenlerin başarılarının medyada yeterli düzeyde yer almadığı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Toplumsal algı bakımından öğretmenlerin algılanış şeklinin ve öğretmenlerden beklentilerin de meslek imajı üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Mesleğin tatil günleriyle gündeme gelmesi ve öğretmenlerin bakıcı gibi görülmesi gibi yaygın görüşlerin mesleğin imajına olumsuz etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlik mesleğinin toplumda kabul görmüş imajı bulunmaktadır fakat medyada tekrarlanan eğitimci imajı, toplumun bu konudaki fikirlerini değiştirme potansiyeline sahiptir (Reyes ve Rios, 2003). Medyanın algı oluşturma, yönlendirme ve genelleme gibi etkilerinin olduğu çeşitli araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Medyanın belli bir meslek sınıfını topluma sunma şekli diğerlerinin zihinlerinde oluşan imajı olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Grandy ve Mavin, 2011, s. 4). Öğretmenler hakkında bireysel kişiler olarak ortaya çıkan haberler okuyucuda ya da toplumdaki öğretmen imajının değişmesine neden olmakta ve bu haberler bireysel olarak değil; mesleğe genellenmektedir (Polat ve Ünişen, 2016, s. 2-3). Araştırmaya katılan öğretmenler de öğretmenlik mesleğinin imajına medyanın etkilerinin olumsuz olduğunu ve bu olumsuzluğun genellikle bireysel öğretmen davranışlarının bütün bir öğretmen camiasına genellenmesi sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedirler. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin başarılarına yeterince yer verilmediği ve olumsuz örneklerin sunularak topluma öğretmenler hakkında olumsuz besleme yapıldığı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu durumda nitelik bakımından yetersiz sürekli alay edilen kişiler olarak gösterilen öğretmenler hakkında toplumda ve özellikle de çocukların gözünde olumsuz bir imaj oluşmaktadır (TEDMEM, 2014, s. 57).

Toplumsal algı ve medya boyutlarında meslek imajının düşük seviyelerde olduğu görülmüştür. Bu bakımdan toplumsal algının iyileştirilmesi ve medyada daha olumlu bir imajın oluşması için çalışmalar yapılabilir. Özellikle medyada öğretmenlerin başarıları hakkında yapılacak programlar meslek imajına olumlu katkılar sağlayabilir. Ayrıca geliştirilen ölçek ile farklı meslek gruplarından ya da velilerden veri alınarak diğer bireylerin öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki fikirleri ortaya çıkaracak araştırmalar tasarlanabilir. Meslek imajı ile ilişkili olduğu düşünülen mesleki doyum, mesleki adanmışlık, kültür gibi farklı değişkenler ile meslek imajı arasındaki ilişkiler araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1978). Türkiye’de öğretmenin “öğretmen” ve meslek imajı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(1), 115-121.
- Aydın, A., Sarier, Y., Uysal, Ş., Aydoğdu-Özoğlu, E. ve Özer, F. (2014). Türkiye’de öğretmen istihdamı politikalarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(4), 397-420. doi:10.14527/kuey.2014.016
- Aydın, I., Demir, T. G. ve Erdemli, O. (2015). Teacher’s views regarding the social status of the teaching profession. *Anthropologist*, 22(2), 146-156.
- Bağçeci, B., Çetin, B. ve Ünsal, S. (2013). Occupational image scale of teachers. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 34-48.
- Barich, H. & Kotler, P. (1991). A framework for marketing image management. *Sloan Management Review*, 32(2), 94-104.
- Birnbaum, D. & Somers, M. J. (1989). The meaning and measurement of occupational image for the nursing role. *Work and Occupations*, 16(2), 200-213.
- Birnbaum, L. A. (1985). *The relationship of occupational image to work role, work attitudes, and work behavior*. (Yayımlanmamış doktora tezi). City University of New York. New York.
- Buyruk, H. (2015). *Öğretmen emeğinin dönüşümü* (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.
- Cepic, R., Vorkapic, S. T., Loncaric, D., Andic, D. & Mihic, S. S. (2015). Considering transversal competences, personality and reputation in the context of the teachers' professional development. *International Education Studies*, 8(2), 8-20.
- Çınar, Ş. ve Demir, Y. (2009). Toplumdaki hemşirelik imajı: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 12(2), 24-33.
- Coxon, A. P. & Jones, C. L. (1978). *Images of occupational prestige*. Springer.
- Creswell, J. W. & Plano-Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları* (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Dichter, E. (1985). What's in an image. *Journal of consumer marketing*, 2(1), 75-81.
- Dolton, P. & Marcenaro-Gutierrez, O. (2013). *Global Teacher Status Index*. Londra: Varkey Gems Foundation.
- Dost, A. ve Bahçecik, A. N. (2015). Developing a scale for the image of nursing profession. *G.O.P. Taksim E.A.H. JAREN*, 1(2), 51-59. doi:10.5222/jaren.2015.051.
- Dowling, G. R. (1986). Managing your corporate images. *Industrial Marketing Management*, 15 (2), 109-115.
- Dowling, G. R. (2001). *Creating corporate reputations: Identity, image, and performance*. (1. Baskı): Oxford University Press.
- Easton, A. (1966). Corporate style versus corporate image. *Journal of Marketing Research*, 3(2) 168-174.
- European Commission (2013). *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*. Brussels: EC
- Eurydice. (2015). *The teaching profession in Europe: practices, perceptions, and policies*. Luxembourg: European Commission, Education Audiovisual Culture Executive Agency. Publications Office of the European Union.
- Everton, T., Turner, P., Hargreaves, L. & Pell, T. (2007). Public perceptions of the teaching profession. *Research Papers in Education*, 22(3), 247-265.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage.
- Fwu, B.-J. & Wang, H.-H. (2002). The social status of teachers in Taiwan. *Comparative Education*, 38 (2), 211-224.
- Gioia, D. A., Hamilton, A. L. & Patvardhan, S. D. (2014). Image is everything: Reflections on the dominance of image in modern organizational life. *Research in Organizational Behavior*, 34, 129-154.
- Glick, P., Wilk, K. & Perreault, M. (1995). Images of occupations: Components of gender and status in occupational stereotypes. *Sex Roles*, 32(9-10), 565-582.
- Gök, A. A. ve Derin, N. (2014). Pazarlama bölümü öğrencilerinin meslek imajı algıları ve meslek imajını oluşturan faktörlerin belirlenmesine dair bir araştırma. *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 28(2), 133-156.
- Grandy, G. & Mavin, S. (2011). Occupational image, organizational image and identity in dirty work: Intersections of organizational efforts and media accounts. *Organization*, 19(6), 765-786. doi:10.1177/1350508411422582.
- Güneş, G. (2007). Tek problem imaj mı? Türkiye gerçeğinde imaj meselesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 230-236.
- Hall, D. & Langton, B. (2006). *Perceptions of the status of teachers*. Wellington: Ministry of Education.
- Hansen, A. (2009). Researching ‘teachers in the news’: The portrayal of teachers in the British national and regional press. *Education*, 37(4), 335-347.

- Hargreaves, L., Cunningham, M., Hansen, A., McIntyre, D., Oliver, C., & Pell, T. (2007). The status of teachers and the teaching profession in England: Views from inside and outside the profession. *The Chancellor, Masters and Scholars of the University of Cambridge*.
- Henson, R. K. & Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393-416.
- Hoyle, E. (2001). Teaching prestige, status and esteem. *Educational Management & Administration*, 29 (2), 139-152.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 70-97.
- Karatepe, S. (2008). İtibar yönetimi: Halkla ilişkilerde güven yaratma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(23), 77-97.
- Langford, J. & Deana, M. (2003). *Organising and conducting a focus group: the logistics*. London: Taylor & Francis
- Lim, V. K. & Yuen, E. C. (1998). Doctors, patients, and perceived job image: an empirical study of stress and nurses in Singapore. *Journal of Behavioral Medicine*, 21(3), 269-282.
- Lim, V. K., Teo, T. S. & See, S. K. (2000). Perceived job image among police officers in Singapore: Factorial dimensions and differential effects. *The Journal of Social Psychology*, 140(6), 740-750.
- Marconi, J. (1996). *Image marketing: Using public perceptions to attain business objectives*: NTC Business Books.
- MEB (2017). *Öğretmen Strateji Belgesi 2017-2023*. Ankara: MEB
- MEB (2018). *Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim*. Ankara: MEB
- Miles, M. B., Huberman, A. M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis (3. Baskı)*. Sage
- Morgan, D. L. (1996). *Focus groups as qualitative research*. Sage
- Mosca, J. B. & Buzza, J. (2013). Clothing and the affects on a teacher's image: How students view them. *Contemporary Issues in Education Research (Online)*, 6(1), 59.
- Nunnally, J. & Bernstein, I. (1994). *Psychometric theory*. New York: Mc Graw Hill
- Okçabol, R. (2005). *Öğretmen yetiştirme sistemimiz (1. Baskı)*. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Osborne, J. W., & Fitzpatrick, D. C. (2012). Replication analysis in exploratory factor analysis: What it is and why it makes your analysis better. *Practical Assessment*, 17(15), 1-8.
- Ölçüm, D. ve Polat, S. (2016). Öğretmen imajının kuşaklar bazında değerlendirilmesi [Evaluation of teacher image on the basis of generations]. *Journal of Teacher Education and Educators*, 5(3), 361-397.
- Özata, M. ve Aslan, Ş. (2010). Hastanede çalışan hemşirelerin mesleki imaj algılamalarının araştırılması. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (19), 251-268.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (Çok değişkenli analizler)*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özer, B. ve Gelen, İ. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 39-55.
- Özoğlu, M. (2010). Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları. *Seta Analiz*, 17(26), 131-155.
- Özoğlu, M., Gür, B. ve Altunoğlu, A. (2013). *Türkiye ve dünyada öğretmenlik retorik ve pratik*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen.
- Parnell, W. A. (2010). Image of the teacher in educational leadership. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, 5(3), 1-15.
- Peltekoğlu, F., B. (1998). *Halkla ilişkiler nedir (1. Baskı)*. İstanbul: Beta.
- Polat, H. ve Ünişen, A. (2016). An analysis of teacher news in Turkish printed media within the context of teachers' image. *Cogent Education*, 3(1), 1179614. doi:<https://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1179614>
- Polat, S. ve Tülübaş, T. (2015). Üniversite yabancı dil hazırlık sınıfı öğrencilerinin okutman imajına ilişkin algı ve önem düzeyleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 17-28.
- Reyes, X. A. & Rios, D. I. (2003). Imaging teachers: In fact and in the mass media. *Journal of Latinos and Education*, 2(1), 3-11.
- Schuler, M. (2004). Management of the organizational image: a method for organizational image configuration. *Corporate Reputation Review*, 7(1), 37-53.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.
- Sönmez, E. ve Cemaloğlu, N. (2017). İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki imaj algısı ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 2117-2141.
- Stronge, J. H., Tucker, P. D. & Hindman, J. L. (2004). *Handbook for qualities of effective teachers*: Ascd.
- Swetnam, L. A. (1992). Media distortion of the teacher image. *The Clearing House*, 66(1), 30-32.

- Symeonidis, V. (2015). *The status of teachers and the teaching profession: A Study on education union's perspectives*. Brussels: Education International Research Ins.
- TEDMEM. (2014). *Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- TEDMEM. (2016). *2016 Eğitim değerlendirme raporu*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Tran, M. A., Nguyen, B., Melewar, T. & Bodoh, J. (2015). Exploring the corporate image formation process. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 18 (1), 86-114.
- UNESCO. (1998). *World education report: teachers and teaching in a changing world*. Paris: UNESCO
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakul, S., Gür, B. S., Çelik, Z., Kurt, T. ve Olçum, A. (2016). *Öğretmenlik mesleği ve mesleğin statüsü*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The concept of image, which plays a role when individuals make preferences and decisions, is a subject that has been researched in many fields due to this feature. The image, which is often the subject of researches in the service and production sectors like public relations, marketing, is formed by the quality of the products or services received by the individuals, the degree of their satisfaction, the knowledge acquired from other individuals about the service or product, and also by the attitude and behaviour of the person providing the service/product, (Dowling, 1986, 2001; Tran, Nguyen, Melewar, & Bodoh, 2015). Many factors that individuals are exposed to in daily life may form the image and the image in the minds of individuals is sometimes of a product, an institution, or an occupation. The formed image is influential in the preferences of the individuals. For this reason, the image of an occupation may mean whether the occupation is preferred or not. Therefore, there are occupations which are mostly preferred in the society, which are prestigious and whose members are respected. However, there are some occupations that are not preferred. In many countries, there are more teachers than the other civil servants. And in most countries, teaching is mostly a state employed occupation. Therefore, the occupational image (OI) of teaching is an issue to be researched, and the views of teachers on their occupation may reveal valuable information about the occupation.

Teachers' roles and the society's expectations from the teachers are of great importance from past to present and these expectations and roles will remain important in the future. Nevertheless, their roles and the responsibilities will adopt to the developments and changes in time (Özer & Gelen, 2008, p. 40). Traditionally, teachers were considered to be the sole owner of the knowledge who transmits the information to the students. But this perception has been changing because of the rapid multiplication of information and due to the developments in information technologies. Nowadays, the teacher should be the person who donates the students with the ability to reach the information and use this information correctly (Özcan, 2011, p. 20). As a result of these changes, it is possible that the OI of teaching has changed in recent years.

The number of teachers in the 2016-2017 academic year is more than one million in Turkey (MNE, 2018), therefore, teachers are among the most employed civil servants in the public sector. In addition, a part of such a large community includes the people, the parent teachers, who teach and who benefit from this service because of the education of their own children at the same time. According to Marconi (1996, p. 21), those who provide services or products, as well as those who receive services or products, should be asked for their opinions to get ideas about the occupation. Similarly, it is stated that one of the ways of understanding the OI is the evaluation of the thoughts of the individuals perform that profession (Bağçeci, Çetin, & Ünsal, 2013, p. 36). Birnbaum and Somers (1989) also pointed out that those who practice the profession can have a more critical view of that profession. For this reason, the main purpose of this study is to develop a scale that explores the teachers' opinions on their occupation.

Both the parent teachers and the teachers in the education system can be more critical about the quality of the education given because they can compare the current situation with what it should be. For this reason, the OI of teaching is important due to the fact that this image could have the potential of reflecting the teachers' manners and their ways of doing their profession. Taking views of the teachers would provide effective data on the current image of the occupation. It should also be noted that the views about the image of the occupation have potential of affecting the young generations that will choose it. Thus, the views of teachers on the OI of teaching, which also means the evaluation of the current state of the profession, is an issue to be researched.

Describing the OI of the teaching profession is important in terms of explaining the perspective of the society and the teachers about the profession. As a result of the evaluation of the present image, it will be possible to enhance the teachers' awareness of their occupation because determining the positive or negative views of teachers about their occupation, which is changing over time will provide an objective assessment of the profession.

1.1. Aim of the Research

The aim of this research is (based on the teachers' views) to find out;

1. the factors forming the image of teaching
2. the level of occupational image of teaching.
3. what kind of image the teachers possess.

2. Method

This research followed the steps of the mixed-methods sequential explanatory design because it includes a scale development study that will help reveal the OI of the teaching. This design is appropriate for the studies which include a scale development process. In this research design, firstly qualitative data related to the subject are collected and analysed. After exploring the subject, a measurement tool is developed based on the data obtained (Creswell & Plano-Clark, 2014, pp. 79,94). After developing the scale called “the occupational image scale of teaching,” it was applied to a larger sample.

The data collection process of this research consists of both qualitative and quantitative data collection phases. In the qualitative data collection process, the data were collected by focus group interviews. In the quantitative data collection phase, data were obtained from three different samples for explanatory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) and final application.

The data were analysed by the researchers and categorized under the themes by content analysis. The themes, categories and codes obtained were also examined by two experts. The agreed themes are called a) the professional and personal characteristics of teachers, b) status, c) occupational attraction, d) social perception, e) media, and f) the educational policies. These themes are also determined as the factors of the main scale. The data collected for EFA and for the last application were analysed in the SPSS 21 programme.

3. Findings, Discussion and Results

This study had two major goals: to develop a scale for the OI of teaching and find out the level of OI of teaching by using this scale. At the end of the first phase the OI scale of teaching was developed which has 5 factors and 28 items. The findings of the second phase of the research have revealed that the teachers think the OI of teaching is at a moderate level ($\bar{X}=3,10$). In another study by Sönmez and Cemaloğlu (2017), which explored the teachers' views on the image of teaching, the results showed that the teachers have negative opinions about the general appearance of the occupation. In this respect, the results of our research differ from theirs.

The results gathered from the factor, “the personal and professional characteristics of teachers,” showed that the OI of teaching is “good,” which means the participant teachers think that their colleagues are competent for the characteristics that the teachers must have. It is stated that at these times, the teacher is not the source of the knowledge but the one who knows how to adapt the change and the ways to reach the knowledge and who guides the students on this way (MOE, 2017). For this reason, teachers' characteristics are seen important factors in terms of the OI of teaching.

The OI of teaching in factors “status” and “occupational attraction” is at good level. Therefore, it can be concluded that the teachers are content with the status of the occupation. Likewise, the averages of the occupational attraction factor show that the teachers' views are optimistic about the occupation.

However, in the factors, social perception and the media, the OI of teaching was low. The teachers think that the respect for the teachers and the value of the occupation in the society were not adequate. It is understood that the social perception and the expectations from the teachers cause negative images. The summer holidays and working hours comes to the minds, when people think about teaching. Also, the teachers are seen like babysitters. As a result, those opinions cause the occupation to have a low image among teachers. As the averages of these factors are at low level, which has a negative impact on the overall OI of teaching. It is stated that the programmes and the news about the teachers affect the OI negatively. However, the successes of teachers, which would enhance OI, don't cover enough place in the media.